

अर्थबजार

ऊर्जाबारे बजेटमा अनपेक्षित प्रावधान

यो विषय हाम्रो भए
पनि हामीले प्रस्ताव
पठाएका छैनौं :
ऊर्जामन्त्री

गोपालचन्द्र सुवेदी
काठमाडौं, जेठ १९ गते

आगामी आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को बजेट वक्तव्यमा विद्युत् खरिदबिक्रीको विद्यमान प्रावधानमा अनपेक्षित रूपमा परिवर्तनको बुँदा आएपछि नेपालको ऊर्जा उद्यममा खैलाबैला भएको छ । जलप्रवाही आयोजनाको विद्युत् खरिदबिक्री गर्दा अब नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले आवश्यक परेका बेला बिजुली किन्ने र किनेको परिमाणको मात्रै रकम भुक्तान गर्ने 'टेक एन्ड पे' प्रावधान लागु गर्ने बजेट वक्तव्यमा उल्लेख छ ।

बजेटको बुँदा नं. २२७ मा नदी प्रवाहमा आधारित (आरआआर) आयोजनाको 'टेक एन्ड पे' आधारमा विद्युत् खरिद गरिने उल्लेख छ । साथै पिपिए पनि उत्पादन र खपतका आधारमा मात्रै गर्ने भन्ने पनि राखिएको छ । यो विषयमा बजेटपूर्व कतै सार्वजनिक चर्चा वा छलफल पनि भएको थिएन ।

हालसम्म प्राधिकरणले 'टेक अर पे' को प्रावधानमा विद्युत् खरिद सम्झौता (पिपिए) गर्दै आएको हो । यो प्रावधान अनुसार प्राधिकरणले सम्झौता गरे अनुसार उपलब्ध विद्युत् खरिद गर्ने तथा खपत नगरे पनि भुक्तान गर्नुपर्ने हुन्छ ।

स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकको संस्था इप्यानले 'टेक एन्ड पे' मा मात्र पिपिए गर्ने यो व्यवस्थाले सरकारले २८ हजार पाँच सय मेगावाट उत्पादन पुऱ्याउने लक्ष्यसहितको ऊर्जा विकास मार्गचित्र, २०८१ को प्रतिकूल र १६ औं पञ्चवर्षीय योजनाको लक्ष्य हासिल गर्नसमेत तुलो बाधक बन्ने बताइएको छ । "ऊर्जामा निजी क्षेत्रलाई लगानीका लागि प्रोत्साहन गर्ने, विदेशी लगानीकर्ता भित्र्याउने भन्ने कुरालाई यो प्रावधानले बन्द गरिदिएको छ," इप्यानका अध्यक्ष गणेश कार्कीले भन्नुभयो, "छिमेकी मुलुक भारतलाई १० हजार

मेगावाट निर्यात गर्नेलगायतका सबै उद्देश्य र लक्ष्य हासिलका लागि बजेटको यस व्यवस्थाले बाटो बन्द गरिदिएको छ ।" उहाँका अनुसार १७ हजार पाँच सय मेगावाटका विद्युत् आयोजना विद्युत् खरिदबिक्री सम्झौताको प्रतीक्षामा छन् । ६६ अर्ब रुपियाँ खर्च भइसकेका आयोजनाका प्रवर्धक 'टेक एन्ड पे' को यो प्रावधानले मर्माहत भएको उहाँले बताउनुभयो ।

उहाँले 'टेक एन्ड पे' मा पिपिए गर्ने हो भने बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले पनि लगानी नगर्ने भएकाले लगानी अब ठप्प हुने बताउनुभयो ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले थप ५४ जलविद्युत् आयोजनाबाट चार हजार ८६५ मेगावाट विद्युत् प्राप्त गर्ने गरी गत वैशाख ३० मा आयोजना तोकेरै बोलाएको छ । "एकातिर पिपिए गर्न आऊ भन्ने, अर्कातिर यस्तो प्रावधान ल्याउने, यो के चटक हो ?" कार्कीले प्रश्न गर्नुभयो । 'टेक एन्ड पे' सम्बन्धी प्रावधान कसले ल्यायो भन्नेमा ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालय आफैँ अनभिज्ञ छ । यस्तो प्रावधानप्रति ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री दीपक खड्काले अनभिज्ञता प्रकट गर्नुभयो । "यो विषय ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयको भए पनि हामीले प्रस्ताव पठाएकै छैनौं," उहाँले भन्नुभयो, "हामीले प्रस्ताव नै नगरेको यस्तो अनुपयुक्त र प्रतिकूल बुँदा अर्थ मन्त्रालयले बजेटमा राखेछ ।"

मन्त्री खड्काले आफ्नै नेतृत्वमा मुलुकभित्र २८ हजार पाँच सय मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने, १० हजार मेगावाट विद्युत् भारत निर्यात गर्ने जस्ता मार्गचित्र ल्याएको बताउँदै 'टेक एन्ड पे' प्रावधान यसका लागि प्रत्युत्पादक हुने टिप्पणी गर्नुभयो । "विद्युत्को बढ्दो माग र बजार सुनिश्चित भइरहेका बेला यस्तो प्रावधान हामीलाई चाहिएको छैन," उहाँले भन्नुभयो ।

मन्त्री खड्काले यो विषय संशोधनका लागि मन्त्रालयले छलफल गरिरहेको बताउनुभयो ।

वि.सं. १९५८ देखि
नितर प्रकाशित, बहुभाषी राष्ट्रिय दैनिक

सबै भवन्तु सुखिनः सबै सन्तु निरभयाः । सबै भद्राणि पश्यन्तु मा कश्चित् दुःखभागजन् ।
gorkhapatraonline.com

राष्ट्रिय संस्करण

विचार

समुन्नत समाजवादको बहस

काठमाडौं र कर्णालीलाई सबैभन्दा धेरै अनुदान १४

वर्ष १२४ | अङ्क २० | २०७२ साल जेठ २० गते पञ्चाशत्वार | ज्येष्ठ शुक्रबार अष्टमि | पत्राचार संख्या ११२६ तहस्राव्य ८ | 2025 June 3 Tuesday | पृष्ठ : १६×४ | मूल्य : दस रुपैयाँ

जलविद्युत्ले फेरियो गाउँको मुहार

माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजना निर्माण भएपछि गाउँ गाउँमा मोटरबाटो पुग्यो, मर्स्याङ्दीमा बेलिब्रिज बन्यो, पहरो फोरेर सुरङमार्ग बन्यो । विद्यालय, सामुदायिक भवन, पाटीपौवा धेरै बने । समग्रमा गाउँको मुहार फेरियो ।

नवीनराज कुईकेल
लमजुङ, जेठ १९ गते

गाउँपालिका केन्द्र भुलभुले पुग्न मर्स्याङ्दी नदीमा बेलिब्रिज हालिएको छ । बेलिब्रिज तनमेस्य सुरङमार्ग हुँदै गाउँपालिकाको प्रशासकीय केन्द्र पुग्न सकिन्छ । मोटरबाटोले उल्लेखको तत्कालीन भुलभुले गाविस रहेको स्थानमा अहिले गाउँपालिका केन्द्र छ । भुलभुलेको सबै गाउँमा अहिले मोटरबाटोको सञ्जाल पुगेको छ ।

सन् २०१३ अघि स्थानीय तह बनेका विपन्न । स्थानीय तह नबन्दा तत्कालीन भुलभुले गाविसमा मोटरबाटोको सञ्जाल थिएन । मर्स्याङ्दी नदीपारि दुधे-बेलीसहर-चामे सडक छ । परिपट्टि भुलभुलेका गाउँ । अहिले यहाँका गाउँ गुलजार बनेका छन् । सडकको सञ्जालसँगै जडिबुन मर्स्याङ्दी नदीमा बनेको बेलिब्रिज पुल र त्यहीँ बनेको सुरङमार्ग प्रमुख आधार बनेका छन् ।

भुलभुलेदेखि डाढीसम्म पाँच किलोमिटर लामो सडक निर्माण भएपछि यत्र विस्तार भएका छन् । सडक सञ्जालले आवातजावत सहज बनाएको छ, स्थानीय उत्पादनले बजार पाएको छ । दुधुम गाउँ भुम, छिन्जोला, लुदीसम्म सडक पहुँच पुगेको छ ।

माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजना निर्माण भएपछि लमजुङको भुलभुलेमा निर्मित सुरङमार्ग ।

भुलभुले, डाढी हुँदै बाहुनडाँडा गाउँ, झररसम्म गाडी पुगेको छ । यो सबै क्षेत्रको विकास यति छिटो गर्न राज्यको स्वचंच्य मात्र सम्भव थिएन । विकास नै मात्र पनि सरकारको लागानीमा मात्र गर्दा धेरै ढिला हुन्थ्यो । सन् २०१३ मा मर्स्याङ्दी नदीमा ५० मेगावाट क्षमताको माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजना निर्माण सुरु भएपछि यस क्षेत्रको विकासले तीव्र गति लिएको ।

"यहाँ जलविद्युत् आयोजना नआएकी भए हाम्रो क्षेत्र विकासले धेरै षष्ठि पर्थ्यो," मर्स्याङ्दी-७ उर्तानिवासी साँबिमान राणा सदस्य जगदीन्द्रमान

धराले भन्नुभयो, "माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजना निर्माण भएपछि गाउँ गाउँमा मोटरबाटो पुग्यो, मर्स्याङ्दीमा बेलिब्रिज बन्यो, पहरो फोरेर सुरङमार्ग बन्यो । विद्यालय, सामुदायिक भवन, पाटीपौवा धेरै बने । समग्रमा गाउँको मुहार फेरियो ।"

धराले अनुभव माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजनाले सामाजिक उत्तरदायित्व अनगन्त बोटे, सामुदायिक भवन, विद्यालय आदि क्षेत्रमा सहयोग गरेको छ । भौतिक विकास मात्र नभएर पढाईका नागरिकले लिए अनुसन्धानको राजगारी

पनि पाएका छन् । आयोजनाको संरचना बने स्थानका जग्गामा रहेको सडक मुआवजा पनि पाए । एउटा आयोजना बन्दा राष्ट्रिय रूपमा विद्युत् उत्पादनबाट आम्दानी भयो भने स्थानीय रूपमा विकास निर्माण र रोजगारी सिर्जना भयो, धराले भन्नुभयो ।

माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजनाले स्थानीयले प्रयोग गर्न मिल्ने गरी ३४० मिटर लामो सुरङमार्ग बनाइदिएको छ । सुरङमार्गले स्थानीयलाई आवतजावत गर्न मात्र होइन, पर्यटन प्रवर्धनमा समेत

» खर्चीकै पृष्ठ २ मा

जलविद्युत्ले फेरियो...

देखा पुगेको छ । "यो देशकै पहिलो सुरङमार्ग हो । अन्यपूर्ण पदमार्ग पुग्न आएका आन्तरिक पर्यटकलाई घरले घेर आकर्षण थियोको छ ।" मर्स्याङ्दी गाउँपालिका अध्यक्ष अर्जुन गुरुङले भन्नुभयो, "आयोजना नआएकी भए हामीबाट यस्ता सुरङ खनिर सडक बनाउन सम्भव नै थिएन । अहिले धेरै सुविधा भएको छ । पर्यटकसम्म आकर्षित गरेको छ ।"

सन् २०१३ को जनवरीमा निर्माण सुरु गरिएको माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' आयोजनाले २०१७ जनवरीबाट व्यावसायिक विद्युत् उत्पादन थालेको थियो । चिनियाँ बहुराष्ट्रिय कम्पनी सिनो हाइड्रोपावर कम्पनीले ९०.२ मेगावाट चितवन कोइ समूह (सगरमाथा हाइड्रोपावर कम्पनी) को १० प्रतिशत लागानी गरेको उक्त आयोजना १७ वर्षे ऋणमो विमोषण गरिएको थियो । यो आवातजावत अहिले निरन्तर विद्युत् उत्पादन गर्दै राष्ट्रिय प्रमुखमा जडिबुलेको छ ।

आयोजना निर्माण हुँदा यहाँ तथैली रोजगारी पाए । स्थानीय उत्पादित वस्तुले बजार पाए । आयोजनाले निर्माणको चरणमा मात्र होइन, अहिले पनि सामाजिक क्षेत्रमा काम गरिरहेको छ । "अरू आयोजनाले निर्माणको काम सकिएपछि विकास निर्माणको काममा सहयोग गरेको पाएका छौं," माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजना संस्थाका तथा सहयोगी समितिका अध्यक्ष नन्दराज तामाङले भन्नुभयो, "आयोजनाले अहिले पनि स्थानीय स्तरको विकास निर्माणमा सहयोग गरिरहेको छ ।"

तामाङको अनुसार आयोजनाले संस्थाका समितिमाकेत प्रभावित क्षेत्रको विकासनिर्माणका लागि वार्षिक ३० लाख रुपैयाँ खर्च गर्दै आएको छ । संस्थाका समितिका प्रशासनिक खर्चका लागि वार्षिक १२ लाख रुपैयाँ पनि दिने गरेको छ । "वर्षिक रूपमा आउने १२ लाख प्रशासनिक खर्चमाध्य आधा रकम विकासनिर्माणकै काममा खर्च गर्ने गरेका छौं," तामाङले भन्नुभयो, "गाउँठाउँमा सडक निर्माण, विद्यालय, सामुदायिक भवन आदिमा यस्तो रकम काम लाग्ने गरेको छ ।"

माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत कर्म अधिकारीको अनुसार आयोजनाले पर्यावरण बर्खास, मर्स्याङ्दी नदीको कटान नियन्त्रण, सडक सञ्जाल निर्माणलाग्नका काम गरिरहेको छ । सुरङ स्थलदीन डाढीसम्म पाँच किलोमिटर सडक कालोपत्रे गर्न दुई करोड खर्च गर्ने भएको छ । "मर्स्याङ्दी नदीमा आएको बाढीले हाइड्रोपावरको संरचनासँगै सडकका धेरै भाग कटान गर्‍यो । अहिले करोडौं खर्च गरेर ती

संरचनाको मर्मत गरिरहेका छौं," अधिकारीले भन्नुभयो, "आयोजना यस क्षेत्रको विकासको सहभागीका रूपमा रहँदै आएको छ ।"

मर्स्याङ्दी नदीमा बनेको एउटा जलविद्युत् आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत्ले राष्ट्रिय पुँजीको विकास मात्र भएको छैन, स्थानीय रूपमा अधिक र सामाजिक समृद्धि पनि भएको छ । माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजना साँगाका तथा सहयोगी समितिका पूर्वअध्यक्ष जितनहादुर गुरुङले आयोजना निर्माणले मर्स्याङ्दी गाउँपालिकाको विकासमा देखा पुगेको बताउनुभयो । उहाँले भन्नुभयो, "यस्ता आयोजना धेरै बनाउन सबै राष्ट्रिय पुँजीको विकास गर्न सकिन्छ ।"

सिनो हाइड्रो सगरमाथा पावर कम्पनीका द्वाभस दयालाम दाललेका अनुसार आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् नैपाल विद्युत् प्राधिकरणको दायीली प्रसारण लाइनमा जोडिएको छ । आयोजनाले सुन्ध्यायाममा अर्थात् पुर्सादेखि चैतसम्ममा पाँच करोड ७० लाख युनिट र क्याथोडमा २६ करोड ७ लाख युनिट गरी एक वर्षमा कुल ३१ करोड ७६ लाख युनिट विद्युत् उत्पादन गर्ने गर्छ ।

५.२ किलोमिटर सुरङबाट सुरु भएर विचार प्रविधिमा बनेको यो आयोजनाले २० किलोमिटर लामो १२२ केभी प्रसारण लाइन अर्को निर्माण गरेको थियो । करिब २५ करोड रुपैयाँ लागतमा शक्तिरगले प्रसारण लाइन निर्माणका लागि उरगा उपलब्ध गराउने र अन्य ल्याबिन्टिक प्रबन्ध सिनो हाइड्रोपावर कम्पनीले गरेको थियो ।

सिनो हाइड्रो सगरमाथा पावर कम्पनीले प्रसारण लाइन बनाउन तयार नभएको भए २०७२ को अन्त्यसम्म व्यापारिक उत्पादन गर्ने लागेको माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' को विद्युत् खेर जाने थियो । त्यसबाट प्राधिकरणले सिनो हाइड्रो सगरमाथा कम्पनीलाई मासिक करिब १२ करोड रुपैयाँ क्षतिपूर्ति तिर्नुपर्ने थियो तर सिनो हाइड्रो सगरमाथा प्रसारण लाइन बनाउने तयार भएपछि प्राधिकरण क्षतिपूर्ति तिर्नुबाट जोगियो र आयोजनाबाट उत्पादन हुने विद्युत् खेर जानबाट रोकियो ।

अहिले मर्स्याङ्दी गाउँपालिकामा १० मेगावाटको प्राथिल्यो मर्स्याङ्दी 'ए', ३० मेगावाटको डाढी जलविद्युत्, पाँच मेगावाटको सिउरी, २.४ मेगावाटको रंधी, चार मेगावाटको लुदी र एक मेगावाटको स्याँगे जलविद्युत् आयोजनाबाट विद्युत् उत्पादन हुँदै आएको छ । यहाँ नै २६ मेगावाटको उपर लुदी, डाढीखोला, दयाङ्दीखोलासमायतमा नयाँ जलविद्युत् आयोजना निर्माण भइरहेका छन् । यो आयोजनाले गर्न सामाजिक उत्तरदायित्वको कामले गाउँठाउँको विकासमा देखा पुग्दै आएको छ ।

आमियाज

राष्ट्रिय दैनिक

सर्वाधिक शेयरमूल्य भएका १०
जलविद्युत् कम्पनी सबै नाफामा

आधा कम्पनीले यस वर्ष वितरण गरे लाभांश

कम्पनी	जेठ १९ गतेको शेयर मूल्य रु	चालू आवको चैतसम्मको खुद नाफा (रु हजार)	यस वर्ष वितरित लाभांश प्रतिशत	
			बोनस	नगद
कुथेली बुखरी स्मल हाइड्रोपावर	१,९२१	१०,१००	१०	०.५३
सुपर मादी हाइड्रोपावर	९५६.५४	८७,७३८	५	०.२६
भगवती हाइड्रोपावर	९२९.६८	४२,२३०	४	१०.७४
मिड सोलु हाइड्रोपावर	९०९.३८	८७,१३१	हालसम्म छैन	हालसम्म छैन
सिक्लेस हाइड्रोपावर	८७७	८६,४२५	घोषणा हुन बाँकी	घोषणा हुन बाँकी
माण्डु हाइड्रोपावर	८५६.८४	१५०,२६२		१२
सुपरमाई हाइड्रोपावर	८४१.१५	४५,६८२	७	५.६३
रावा इनर्जी डेभलपमेन्ट	८०४.१५	१३,९८३	हालसम्म छैन	हालसम्म छैन
शुभम पावर	८०३	४,२९८	हालसम्म छैन	हालसम्म छैन
बाराही हाइड्रोपावर	८०१.०८	२,९६६	हालसम्म छैन	हालसम्म छैन

स्रोत : नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेड (नेप्से)

प्रजिता बृथाथोकी

काठमाडौं

धितोपत्र कारोबारमा पछिल्लो समय जलविद्युत् कम्पनीहरूले सर्वाधिक अंश ओगट्दै आएका छन्। आम लगानीकर्ताको रोजाइमा पर्ने जलविद्युत् क्षेत्रका ९२ कम्पनीको शेयर दोस्रो बजारमा सूचीकृत छ। अरू समूहको तुलनामा जलविद्युत् समूहमा सूचीकृत कम्पनीको संख्या बढी छ।

सूचीकृत जलविद्युत् कम्पनीमध्ये सर्वाधिक शेयरमूल्य भएका १० कम्पनीको सूची उल्लेख गर्दा प्रतिकित्ता ८०० रुपैयाँभन्दा माथि नै शेयरमूल्य रहेको पाइन्छ, जुन मूल्य वाणिज्य बैंकका कुनै

पनि कम्पनीको छैन। पूँजीका हिसाबमा बलिया मानिने वाणिज्य बैंकको शेयर मूल्यको तथ्यांक हेर्दा अधिकतम मूल्य प्रतिकित्ता ६६८ रुपैयाँ ८९ पैसा मात्र देखिन्छ। यो एभरेष्ट बैंकको पछिल्लो मूल्य हो।

जलविद्युत् कम्पनीहरूको शेयर मूल्य न्यूनतम २०० रुपैयाँभन्दा माथि नै रहेको नेप्सेले जानकारी दिएको छ। सर्वाधिक शेयरमूल्य भएका १० जलविद्युत् कम्पनीमा क्रमशः कुथेली बुखरी स्मल हाइड्रोपावर, सुपरमादी हाइड्रोपावर, भगवती हाइड्रोपावर, मिड सोलु हाइड्रोपावर, सिक्लेस हाइड्रोपावर, माण्डु हाइड्रोपावर, सुपरमाई हाइड्रोपावर, रावा इनर्जी, शुभम पावर र बाराही

हाइड्रोपावर हुन्। १० नम्बरमा रहेको बाराहीको शेयरमूल्य जेठ १९ गते प्रतिकित्ता ८०१ रुपैयाँ ८ पैसा कायम भएको छ।

जलविद्युत्मा सर्वाधिक शेयरमूल्य भएको कुथेली बुखरी स्मल हाइड्रोपावरको शेयरमूल्य प्रतिकित्ता १ हजार ९२१ रुपैयाँ कायम भएको छ। यो कम्पनीले चालू आर्थिक वर्षको तेस्रो त्रैमाससम्म १ करोड रुपैयाँभन्दा बढी खुद नाफा आर्जन गरेको छ।

आर्थिक वर्ष (आव) २०८०/८१ को मुनाफाबाट कम्पनीले १० प्रतिशत बोनस शेयर र कर प्रयोजनका लागि शून्य दशमलव ५३ प्रतिशत नगद लाभांश वितरण गरेको थियो।